

ὀλίγα ὀνόματα τόπων καὶ οἰκογενειῶν, ὀλίγα λέξεις εἰσχωρήσασαι εἰς τὴν γλῶσσαν τῶν Ἑλλήνων ἀπομένουσιν ὡς μνημεῖα τῆς ἐποχῆς ταύτης· μάτην δ' ἀναζητοῦμεν στοιχεῖον τι πολιτισμοῦ ἢ προόδου, ἢ καὶ στασιμότητος, ἀνερχομένων εἰς αὐτήν. (*)

(Ἐκ τοῦ ἀγγλικοῦ)

**Λ.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΕΦΗΜΕΡΙΔΟΓΡΑΦΙΑΣ ΠΑΡ ΕΛΛΗΣΙΝ

Ὅτι παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ὑπῆρχον ἐφημεριδογράφοι, οἵτινες, ἀπομνημονεύοντες χρονολογικῶς τὰ ἀξιολογώτατα τῶν γεγονότων, πρόχειρον, ὡς εἰπεῖν, παρεσκεύαζον εἰς ἐξέργασιν τὴν εἰς τὸν ἱστορικὸν ἀναγκαιοῦσαν ὕλην, ἐξ ἄλλων τε καὶ δὴ ἐκ τοῦ Πλουτάρχου πυνθανόμεθα, ἐν βίῳ Ἀλεξάνδρου ἀναγινώσκοντες, «τούτων (τῶν περὶ Ἀλεξάνδρου δηλ. ἱστορηθέντων) τὰ πλεῖστα κατὰ λέξιν ἐν ταῖς ἐφημερίσιν οὕτω γέγραπται.»

Ὅτι οἱ βασιλεῖς καὶ οἱ στρατηγοὶ τὸ πάλαι ἐν ταῖς ἐκστρατείαις εἰς ἐφημεριδογράφους ἀνέθεντο τὴν ἀπομνημόνευσιν τῶν ἐν ταῖς ἐκστρατείαις αὐτῶν ἀξιολογώτατων γεγονότων μαρτυροῦνται Ἀρριανὸς τε καὶ Φίλιπος παρὰ Πλουτάρχῳ· ἐκ τῶν λόγων δὲ τοῦ Ἀρριανοῦ, «καὶ αἱ βασιλειαὶ ἐφημερίδες ὧδε ἔχουσι,» καὶ τῆς ἀμέσου ἀκολουθήσεως περικοπῆς περὶ τῆς ἀσθενείας, τῶν καθ' ἡμέραν συμπτωμάτων καὶ τῆς διαίτης τοῦ Ἀλεξάνδρου, οὐκ ἀπεικότως τεκμαιρόμεθα ὅτι διέκρινον τὰς βασιλείους, ἧτοι ἐπισήμους, τῶν μὴ τοιούτων.

Πρὸς τούτοις ἐφημερίδας ἔλεγον οἱ ἀρχαῖοι τὰς τε βίβλους ἐν αἷς ἐσημεῖον τὰς αἰσίους καὶ ἀπαισίους, ὅ ἐστιν ἀποφράδας ἡμέρας, καὶ ἐκείνας, ἐν αἷς κατέγραφον τὰ καθ' ἡμέραν διδόμενα ἢ λαμβανόμενα χρήματα, ἧτοι τὰ κατάστιχα τῶν ληψοδοσιῶν, καθ' ἃ μαρτυρεῖ ὁ Λουκιανός, περιπαίζων τοὺς χυδαιογράφους, ὧν ἕνεκα καὶ παροιμία ἐγεννήθη, ἐν ταῖς ἐφημερίσι φιλοσοφεῖν, σημαίνουσα, ἵνα κατὰ Λουκιανὸν εἴπωμεν, τὸ «ὑπόμνημα τῶν γεγονότων γυμνὸν συναγαγεῖν ἐν γραφῇ, κομιδῇ πεζὸν καὶ χαμαιπετές, οἷον καὶ στρατιώτης ἄν τις τὰ καθ' ἡμέραν ἀπογραφόμενος συνέθηκεν, ἢ τέκτων, ἢ κάπηλός τις συμπερινοστῶν τῇ στρατιᾷ.»

Πρωϊαίτατα καὶ οἱ Ῥωμαῖοι κατενόησαν τὴν

ἀνάγκην τῆς ἀπομνημονεύσεως τῶν ἀξιολογώτατων γεγονότων, ὅθεν ἀνέθεντο τῷ παρ' αὐτοῖς ἄκρω ἀρχιερεῖ τὴν μετὰ τῶν ἡμερομηνιῶν ἀναγραφὴν τῶν σπουδαίων γεγονότων. Ταῦτα ἀνεγράφεν οὗτος ἐπὶ σανίδων, λευκῷ βεβαμμένων, αἵτινες ἀνηρτῶντο ἐπὶ τῶν τοίχων τῶν οἰκιῶν, ἵνα ὡς προσιταὶ τοῖς προσερχομένοις. Ἡ ἐφημερίς αὕτη ἐπεγράφετο *annales maximi* (=μεγάλα χρονικά) καὶ ἐξεδίδετο ἄπαξ τοῦ ἑνιαυτοῦ.

Ἐπειδὴ ὁ ἀτελής οὗτος τρόπος τῆς τῶν γεγονότων ἀνακοινώσεως δὲν ἱκανοποιεῖ τὴν τοῦ δημοσίου περιεργίαν, ἡ Ῥωμαϊκὴ δημοκρατία ἀναγκαίαν ἔκρινε τὴν δημοσίευσιν ἡμερησίου φύλλου, οὗτινος ἀριθμοὶ τινες, διεσώθησαν μέχρις ἡμῶν, εἰ καὶ οἱ νεώτεροι φιλόλογοι ἀμφισβητοῦσι τὴν γνησιότητα αὐτῶν. Ἡ ἐφημερίς αὕτη ἐπεγράφετο *acta populi Romani diurna* (= ἡμερήσιαι πράξεις τοῦ Ῥωμαϊκοῦ λαοῦ), ἐγράφετο ἐπὶ πινακίδων δι' ἐρευτοῦ ῥωθροῦ χρωστήρος, ἐδημοσίευετο καθ' ἑκάστην, καὶ περιεῖχεν ὅ,τι νῦν ἐν ταῖς ἐφημερίσι λέγομεν *χρονικά, τοπικά, ἢ ἐγχώρια*· κύρια ἄρθρα, ἐπιφυλλίδες κλπ. ἀδύνατον ἦν νὰ περιληφθῶσιν ἐν αὐταῖς. Καθόλου δὲ περὶ τοῦ περιεχομένου τῶν ἐφημερίδων τούτων καὶ τοῦ τρόπου καθ' ὃν ἐγράφοντο δύναται νὰ κρίνη ἕκαστος ἐκ τῆς κάτωθι μεταφράσεως ἐκ τοῦ λατινικοῦ τοῦ σφζομένου ἀρχαιοτάτου φύλλου αὐτῆς, οὗ ἡ ἔκδοσις ἐγένετο ἐν ἔτει 168 π. X.

«29 μαρτίου, ὁ ὕπατος Λικίνιος ἀνέλαθε σήμερον τὴν ὕπατον ἀρχήν.

«Σφοδρὰ καταιγίς ἐξερράγη μετὰ μεσημβρίαν τῆς σήμερον, κεραυνὸς δὲ πεσὼν κατέκαυσε δρῦν τινα ἐν τοῖς πέριξ τοῦ Βελιανοῦ λόφου.

«Εἷς τι καπηλεῖον κείμενον παρὰ τοῖς πρόποσι τοῦ λόφου Ἰανοῦ ἐγένετο σύγκρουσις καθ' ἣν ἐπληγῶθη ἐπικινδύνως ὁ ἰδιοκτήτης τοῦ καπηλείου ἢ κρανοφόρος Ἄρκτης.

«Ὁ ἀγορανόμος Τιτιανὸς ἐτιμώρησε τοὺς κρεωπώλας πωλήσαντας εἰς τὸν λαὸν κρέας πρὶν ὑποβάλωσιν αὐτὸ εἰς τὴν ἀρχὴν πρὸς ἐπιθεώρησιν. Τὸ πρόστιμον διετέθη εἰς οἰκοδομὴν ναΐδίου τῇ θεᾷ Λαθερνία.

«Ὁ κολλυβιστὴς τῆς Τραπέζης ἢ Κιμβρικῆ ἀσπίς Λουϊφίδος ὀνόματι, κατὰ χρεως ὢν, ἐδραπέτευσε μὲν σήμερον πλὴν συνελήφθη. Ἐπειδὴ τὰ παρακαταθεμιμένα αὐτῷ ποσὰ ἦσαν ἀκέραια, ὁ πραιτωρ Φοντέγος κατεδίκασεν αὐτὸν νὰ ἐπιστρέψῃ ἀμέσως τὰς παρακαταθήκας.

«Ὁ ὑπὸ τοῦ λεγάτου Νέβρα συλληφθεὶς ἀρχιληστὴς Δημοφῶν ἐσταυρώθη σήμερον.

«Ὁ τῶν Καρχηδονίων στόλος· εἰσήλθε σήμερον εἰς τὸν λιμένα τῆς Ὀστίας.»

Ἐπὶ τῶν Ῥωμαϊκῶν χρόνων ἐγαλκεύθησαν καὶ αἱ ὑπὸ τὸ ὄνομα Δίκτυος τοῦ Κρητὸς καὶ Δούρητος τοῦ Φρυγὸς λατινιστὶ γεγραμμένα καὶ μέ-

(*) Ἐνταῦθα τελευτᾷ τὸ πρῶτον μέρος τῆς περὶ Φράγκων ἐν Πελοποννήσῳ ἀξιοσπουδάστου μονογραφίας τοῦ ἐν Ὁξωνίῳ καθηγητοῦ Tozer. Ἐπονται δ' ἐν ταύτῃ δευτέρον μέρος περὶ τοῦ χρονικοῦ τοῦ Μωρέως καὶ τρίτον Τοπογραφικὰ εἰδήσεις. Τὰ δύο τελευταῖα ταῦτα μέρη ὡς λίαν εἰδικὰ παραλείπονται ἐνταῦθα.

χρὶς ἡμῶν περισφθεῖσαι Ἐφημερίδες τοῦ Τρωϊκοῦ πολέμου. Εἰ καὶ ἡ νοθεΐα ἦτο ὑπὲρ τὸ δέον χονδροειδής, εὐρέθησαν ὅμως κατὰ τοὺς Βυζαντιακοὺς χρόνους συγγραφεῖς ἱκανῶς ἀφελεῖς πιστεύσαντες ὅτι ἀληθῶς αἱ ἐξιστορήσεις ἐκείναι συμβάντων μυθικῶν ἐγράφησαν ὑπὸ συγχρόνων ἀνδρῶν, ὑπὸ συντρόφου τινὸς τοῦ βασιλέως Ἰδομενέως, καὶ ὑπὸ Φρυγῶς πολεμήσαντος ἐν Τροίᾳ ὑπὸ τὸν Πρίαμον καὶ τοὺς παῖδας τοῦ Πριάμου.

Κατὰ τὸν ΙΕ' ἀπὸ Χριστοῦ αἰῶνα οἱ ἐν Εὐρώπῃ ἀστρονόμοι ἔγραφον ἐφημερίδας ἀστρονομικὰς, ἐν αἷς ἐσημείουν τὰς καθ' ἡμέραν παρατηρήσεις αὐτῶν, ὡς τὸ μῆκος, τὸ πλάτος, θέσεις, ἀποστάσεις, καὶ κινήσεις τῶν πλανητῶν, ἐξ ὧν ὀδηγούμενοι προέλεγον τὰς ἐκλείψεις τοῦ ἡλίου καὶ τῆς σελήνης. Τῶν ἐφημερίδων δὲ τούτων τὰς κρατίστας πρῶτος ἔγραφεν ὁ Ρεγιμοντᾶνος, περιλαβὼν ἐν αὐταῖς τριάκοντα ἐτῶν προγνώσεις (1457 1506).

Πραχτὲρον τὴν Κίνα ἐνθα ἐξ ἀνημονεύτων αἰῶνων ἐκδίδονται ἐφημερίδες πολιτικαί, καὶ τῶν εἰδήσεων, καὶ ἀσχολούμενοι περὶ τὴν γένεσιν αὐτῶν ἐν Εὐρώπῃ σημειοῦμεν πρώτην ἐφημερίδα τὴν τῷ 1600 ἐν Βενετίᾳ ἐκδοθεῖσαν, ἣτις περιέχουσα ὕλην ποικίλην πρὸς τέρψιν καὶ ἱκανοποίησιν τῆς περιεργίας τοῦ λαοῦ, ἐξεδίθητο ἀπαξ καθ' ἑβδομάδα. Ἡ ἐφημερίς αὕτη ὠνομάσθη Gazzetta, κατὰ τινὰς μὲν ἐκ τοῦ Ζενδικοῦ Γάζα, τοῦ εἰς τὴν Λατινικὴν μετενεχθέντος καὶ σημαίνοντος θησαυρόν, ἅτε θησαυροῦ νέων εἰδήσεων λογισθείτης τῆς ἐφημερίδος ταύτης· κατ' ἄλλους ἐκ τοῦ ἰταλικοῦ Gazzetta τοῦ σημαίνοντος τὴν πολὺλαλον κίσσαν· καὶ κατ' ἄλλους ἐκ τοῦ Ἑνετικοῦ νομίσματος Gazzetta, ὅπερ ἔδει νὰ καταβάλλῃ ὁ λαμβάνων ἐν φύλλον τῆς ἐφημερίδος ταύτης.

Τριάκοντα καὶ ἐν ἔτος μετὰ τὴν ἐκδοσιν τῆς πρώτης ἐν Βενετίᾳ ἐφημερίδος ἑτέρα ὁμώνυμος αὕτη ἐξεδόθη ἐν Παρισίοις ὑπὸ τοῦ ἱατροῦ Θεοφράστου Ρηναυδότου, ὁρμηθέντος εἰς ἴδρυσιν αὐτῆς ἐκ τῆς δε τῆς αἰτίας. Πρὸς τέρψιν τῶν ἀσθενῶν αὐτοῦ ὁ ἱατρὸς προσεπάθει νὰ μανθάνῃ τὰ καθ' ἡμέραν χρονικὰ τῆς γαλλικῆς μητροπόλεως, ἅτινα ἔσπευδε νὰ μεταδίδῃ τοῖς ὑπ' αὐτοῦ ἐπισκεπτομένοις ἀσθενέσιν· ἐκ τούτου ἐγένετο οὗτος περιπόθητος καὶ τοσοῦτον ἠῤῥησεν ἡ πελατεία αὐτοῦ, ὥστε ἠδυνάτει νὰ ἐπισκέπτηται πάντας τοὺς προσκαλοῦντας αὐτὸν ἀσθενεῖς· θέλων ὅμως νὰ παρηγορῇ τοὺλάχιστον αὐτοὺς διὰ τῆς μεταδόσεως τῶν νέων τῆς ἡμέρας, ἐξέδοτο τῷ 1631 ἐφημερίδα, ἣν κατὰ μίμησιν τῶν Ἑνετῶν ὠνόμασε Gazzette. Ἡ ἐφημερίς αὕτη ἐξηκολούθησεν ἐκδιδομένη καὶ μετὰ τὸν θάνατον τοῦ ἱδρυτοῦ συμβάντα τῷ 1653, παρατείνασα τὸν βίον μέχρι τοῦ 1654. Ἐν Ἀγγλίᾳ ἡ πρώτη ἐφημερίς ἐξε-

δόθη τῇ 7 Νοεμβρίου τοῦ 1667, ἐκτυπωθεῖσα ἐν Ὁζόνι· ἐν δὲ τῇ Αὐστρίᾳ τῷ 1701, ἐκτυπωθεῖσα ἐν Βιέννῃ. Ἀμρότεροι αἱ ἐφημερίδες αὐταὶ ἐξεδίδοντο εἰς φύλλον, ἐν ᾧ τὸ σχῆμα τῶν πρὸ αὐτῶν ἦτο μικρότερον, τέταρτον ἀπλοῦν.

Ἐν Γερμανίᾳ αἱ ἐφημερίδες ἦσαν γνωσταὶ πολὺ πρὶν κυκλοφορήσωσι ἐν τῇ δυσμικῇ Εὐρώπῃ. Ἐπειδὴ κατὰ τὸν μεταξὺ Αὐστρίας καὶ Τουρκίας πόλεμον οἱ ἡγεμόνες τῶν γερμανικῶν κρατῶν συνέδρομον τῇ Αὐστρίᾳ στρατιωτικῶς οἱ Γερμανοὶ ἐνδιεφέροντο μεγάλως νὰ μανθάνωσιν εἰδήσεις ἐκ τοῦ θεάτρου τοῦ πολέμου· κατ' ἀκολουθίαν πρὸς ἱκανοποίησιν τοῦ ἐλλόγου τούτου διαφέροντος αὐτῶν ἐπέμπετο εἰς ἐκάστην πόλιν τῆς Γερμανικῆς ἀνά ἐν φύλλον, ὅπερ, ὡς περιέχον τὰ νέα τῆς ἡμέρας ἐκλήθη Zeitung ἐκ τοῦ Zeit (= χρόνος). Τοιαῦτα φύλλα περιγράφοντα γεγονότα τῆς 16 Ἰουλίου 1515 εὐρέθησαν ἐν Νυρεμβέργῃ φέροντα τίτλον Neu Zeitung.

Τοιαύτη ἐν συντόμῳ ἡ ἱστορία τῆς ἀρχῆς καὶ γενέσεως τῆς ἐφημεριδογραφίας, ἣτις, τεραστίως ἀναπτυχθεῖσα, ἰδίως κατὰ τὸν εἰς λήξιν σπεύδοντα ΙΘ' αἰῶνα, ἀπέβη ὁ σπουδαιότατος παρὰ τῶν πολιτισμοῦ καὶ τῆς πνευματικῆς πρὸς ἄλληλα ἐπικοινωνίας τῶν ἐθνῶν, σύναμα δὲ ἰσχυρὰ δύναμις, ἣτις ἐν τε τῇ μεμετρημένῃ πορείᾳ καὶ ταῖς παρεκτροπαῖς αὐτῆς μεγάλως ἐπέδρασε καὶ ἐπιδραῖ ἐπὶ τὰς τύχας τῶν λαῶν. Ἡ ἐξερεύνησις ἄρα τῶν κατ' αὐτὴν ἀπὸ τῆς καὶ παρ' ἡμῖν γενέσεως αὐτῆς μέχρι τῶν καθ' ἡμᾶς ἡμερῶν δὲν εἶνε ἄμοιρος διαφέροντος, ὅθεν τινὲς τῶν ὁμογενῶν καὶ τῶν ἀλλογενῶν λογίων κατέγιναν περὶ τὴν ἐξερεύνησιν τῶν κατ' αὐτὴν.

Σύντομον ἱστορίαν τῆς παρ' ἡμῖν δημοσιογραφίας ἀπὸ τῶν ἀρχῶν αὐτῆς ἄχρι τοῦ 1819 ἐδημοσίευσεν πρῶτος ὁ Ἀθανάσιος Σταγειρίτης, ὡς ἐπίλογον τῆς Ἱστορίας τῶν ἐφημερίδων, ἣν κεντεχώρισεν ἐν δυσὶν ἐπαλλήλοις τεύχεσι τῆς Καλλιόπης, ἐφημερίδος ἐκδοθείσης ὑπ' αὐτοῦ ἐν Παρισίοις κατὰ τὸ ἔτος ἐκεῖνο· ἀλλ' ἡ πραγματεία αὕτη οὐ μόνον ἐπιτομωτάτη εἶναι, ἀλλὰ καὶ ἐν τοῖς πλείστοις ἀνακριθῆς. Μετὰ τὸν Σταγειρίτην, ὁ ἀείμνηστος Ἰωάννης Φιλήμων ἐν τῷ προσβυτέρῳ τοῦ Αἰῶνος ἀδελφῷ, τῷ Χρόνῳ τοῦ Ναυπλίου, ἐπραγματεύθη τῷ 1833 τὰ κατὰ τὴν ἑλληνικὴν δημοσιογραφίαν ἀπὸ τοῦ 1821 μέχρι τοῦ 1833. Ἀλλ' ἐν τῇ πραγματείᾳ του ταύτη ὁ Φιλήμων μίαν μόνην περίοδον τῆς ἑλληνικῆς δημοσιογραφίας ἐξερεύνησε, πρῶτος δὲ τῶν ἐπὶ τοῦ θέματος τούτου ἀσχοληθέντων λογίων ἐπεχείρησε πλήρη ἐξιστόρησιν τῶν κατὰ τὴν ἑλληνικὴν ἐφημεριδογραφίαν ἀπὸ τῶν χρόνων τῆς ἑλληνικῆς παλιγενεσίας μέχρι τοῦ 1871 ὁ Μαρκήσιος de Queux de Saint-Hilaire ἐν πραγματείᾳ, ἐπιγεγραμμένῃ «la presse dans la Grèce moderne, depuis l'indépendance,

jusqu' en 1871, » ἤτις δημοσιευθεῖσα ἐν τῇ τοῦ 1871 ἐπετηρίδι τοῦ ἐν Γαλλίᾳ συλλόγου πρὸς διάδοσιν τῶν Ἑλληνικῶν σπουδῶν (Annuaire de l' Association pour l' encouragement des études grecques en France. 1871), μετετυπώθη τῷ αὐτῷ ἔτει ὑπὸ τοῦ συγγραφέως ἐν ἰδίῳ φυλλαδίῳ, καὶ ἐξεδόθη ἐν Παρισίοις τύποις Adolphe Laine. Ὁ φιλέλλην Γαλάτης, μὴ σὺν ὕπ' ὄψει τὴν ἐν τῷ Χρῶθῳ διατριβὴν τοῦ Ἑλλήνου λογιου κατέλιπεν οὐκ ὀλίγα τὰ κενὰ καὶ ἐν τοῖς ἀφορῶσιν εἰς τὴν παρ' ἡμῖν ἐφημεριδογραφίαν κατὰ τὴν χρονικὴν περιόδον, περὶ ἧς ἐπραγματεύθη ὁ Ἰω. Φιλῆμων. Κατὰ τοῦτο εὐτυχέστεροι τοῦ μαρκησίου, χάρις τῇ ἀκαταπόνητῳ δραστηριότητι καὶ ἐργασίᾳ τοῦ κ. Τιμολέοντος Φιλῆμονος, τεθησαυρηκότος ἐν τῇ Βιβλιοθήκῃ τῆς Βουλῆς καὶ πολῦτιμον σειρὰν τῶν ἐνταυθὰ τε καὶ ἀλλαχού κατὰ διαφόρους χρονικὰς περιόδους ἐκδοθειῶν ἑλληνικῶν ἐφημερίδων, ἔσχομεν ἀφθονωτέρας τὰς πηγὰς, εἰς ἃς ἔδει νὰ ἀναδράμωμεν πρὸς ἀπεργασίαν τῆς ἀνά χειρὸς μελέτης.

Συμπληρῶν τὴν πραγματείαν τοῦ μαρκησίου de Queux de St. Hilaire ὁ κ. Δ. Βικέλας ἐδημοσίευσεν ἐν τῇ αὐτῇ ἐπετηρίδι διατριβὴν περὶ τῆς καταστάσεως τοῦ ἑλληνικοῦ τύπου ἐν ἔτει 1883, ἧς μετάφρασις ἐδημοσιεύθη καὶ ἐν τῇ Ἔστῃ. Πρὸ τούτου δὲ ὁ κ. Κ. Φωστηρόπουλος, μέλος τῆς διὰ τὴν ἐν Βιέννῃ ἔκθεσιν ἑλληνικῆς ἐπιτροπῆς ἐξέδωκεν ἑλληνιστὶ καὶ γαλλιστὶ ἔκθεσιν περὶ τοῦ ἑλληνικοῦ τύπου (Notice sur la presse grecque), δυστυχῶς περιέχουσαν πολλὰς ἀνακριθεῖς, ὡς προῖων ὁ λόγος καταδείξει.

Ἐπειδὴ τὸ θέμα τοῦτο οὐ μικρὸν ἐνέχει δι' ἡμᾶς τὸ διαφέρον, ἀφ' οὗ λογίζομένης τῆς ἐφημερίδος ἐπιδορπίου τῆς πνευματικῆς πανδαισίας, ἐκ τῆς γνώσεως τῆς παρ' ἔθνει τινὶ καταστάσεως αὐτῆς δύναται τις νὰ κρίνῃ οὐ μόνον τὴν πνευματικὴν ἀνάπτυξιν, ἀλλὰ καὶ τὰς διαθέσεις καὶ ῥοπὰς τῆς ἐθνότητος, ἧς τὸ φρόνημα ἐκπροσωπεῖ, ἢ ἄξιόι ὅτι διερμηνεύει ἢ ἐν τοῖς κόλποις αὐτοῦ, τῇ τοῦ ἔθνους ἐκείνου ὑποστηρίζει ἢ ἀνοχῇ, λειτουργοῦσα δημοσιογραφία, ἀνομολογοῦμεν πολλὰς τὰς χάριτας τῷ φιλέλληνι Γαλάτῃ, παρασχόντι ἡμῖν χειραγώγημα εἰς τὰ μάλιστα χρήσιμον διὰ τὴν ἡν ἀναλαμβάνομεν μελέτην προβαίνομεν δ' ἀδιστακτικῶς εἰς τὴν ἀνιστόρησιν τῶν ὑπ' αὐτοῦ ἐξιστορηθέντων, συμπληροῦντες τὰ κενὰ, ἅτινα οὗτος κατέλιπεν, ἢ διορθοῦντες τὰ ἡμαρτημένως ὑπ' αὐτοῦ ἐκτεθέντα.

X.

[Ἔπεται συνέχεια]

ΑΝΤΙΒΑΣΙΛΕΥΣ ΚΑΙ ΚΩΜΩΔΟΣ

(Ἐκ τῶν τοῦ Sacher—Masoch)

Ὅτε ἡ ῥωσικὴ Πολωνία δὲν εἶχεν ἀκόμη συσσωματωθῆ εἰς τὴν αὐτοκρατορίαν τῶν τσάρων, ἦτοι κατὰ τὸ 1830, δύο πρόσωπα ἐν Βαρσοβίᾳ ἀπῆλθον ἴσης δημοτικότητος, καίτοι ἀνῆκον εἰς διαφόρους τάξεις, ὁ ἀντιβασιλεὺς τῆς Πολωνίας μέγας δούξ Κωνσταντῖνος, καὶ ὁ διάσημος κωμωδὸς τῆς αὐτῆς Ζουλόβσκη.

Ὁ Κωνσταντῖνος ἦτο τύραννος, ἀλλὰ τύραννος ἀξιαγάπητος, εἶχε δὲ τὰ δύο ταῦτα προτερήματα ἅτινα γοητεύουσι τὸν λαόν, ἦτο ἀπτόητος τὴν καρδίαν καὶ μεγαλόψυχος. Ἡρωϊκὸν θάρρος ἐπέδειξεν τῷ 1813, ὅτε μόνος εἰσῆλθεν εἰς Παρισίους ἠγούμενος τοῦ τάγματος αὐτοῦ, πρώτη δὲ σκέψις του ἦτο νὰ δράμῃ εἰς τοὺς Ἀπομάχους ἵνα ἐνθαρρύνῃ τούτους περὶ τῆς τύχης των.

Ἡ ἄρνησις του ἵνα ἀνέλθῃ ἐπὶ τοῦ θρόνου τῆς Ῥωσίας, ὃν παρεχώρησεν εἰς τὸν δευτερότοκον ἀδελφόν του Νικόλαον, ἠῤῥησεν ἔπει μᾶλλον τὴν δημοτικότητα αὐτοῦ, οἱ δὲ Πολωνοὶ θεώρησαν τοῦτο προτίμησιν δι' ἣν λίαν ἐκολακεύθησαν. Τέλος κατέκτησεν ὄλων τὰς καρδίας διαζευχθεὶς τὴν πρώτην σύζυγόν του, γερμανὴν ἡγεμονίδα τοῦ Σάξ-Κοβούργου, ἵνα νυμφευθῆ τὴν ὠραίαν Πολωνὴν κόμητσαν Γραντζύνσκα.

Διηγούνται τὰ ἐξῆς περὶ τοῦ πρώτου γάμου του. Ὅτε ἠθέλησε νὰ νυμφευθῆ, ἡ αὐτὴ τῆς Ῥωσίας ἀνεζήτησε γυναῖκα ἐν Γερμανίᾳ. Τρεῖς πριγκίπισσαι τοῦ Σάξ-Κοβούργου, καὶ αἱ τρεῖς ἀδελφαί, ἀπεστάλησαν, ἵνα ἐκλέξῃ. Ὅτε ἐκνήληθεν ἐκ τῆς θήρας τῷ ἡγγεῖλον ὅτι αἱ πριγκίπισσαι ἀφίκοντο. Ὁ Κωνσταντῖνος εἰσῆλθεν εἰς τὴν αἴθουσαν ἐν ἣ ἐκεῖναι περιέμενον, τὰς ἐξήτασεν ἐν σιγῇ, εἶτα δὲ ἀνέκραξε δι' ἀποτόμου ὕφους δεικνύων τὴν νεωτέραν: «Αὐτήν!» — Ὅτε δὲ ἡ πριγκίπισσα κατελήφθη ὑπὸ τῶν ὠδίνων τοῦ τοκετοῦ, ὁ μέγας δούξ διέταξε νὰ μεταβῆ δόλοκληρον σύνταγμα τυμπανοκρουστῶν ὑπὸ τὰ παρὰ θυρὰ της, ἵνα καταπνίξῃ τὰς κραυγὰς αὐτῆς.

Ὁ Κωνσταντῖνος ἦτο καθ' ὑπερβολὴν αὐστηρὸς πρὸς τοὺς ἀξιοματικούς, καθ' ὑπερβολὴν δὲ καλὸς πρὸς τοὺς στρατιώτας του, οὕτως ὥστε οἱ μὲν τὸν ἐλάτρευον οἱ δὲ τὸν ἐφοβοῦντο καὶ τὸν ἐμίσουν κρυφίως. Ἀφ' ἐτέρου δὲ οἱ εὐγενεῖς ἐξηλοτύπου.

Ὁ ἀντιβασιλεὺς ἡσμένειζεν εἰς τὴν ἀστείότητα καὶ εἶχε προσλάβῃ εὐνοούμενόν του τὸν κωμωδὸν Ζουλόβσκη. Οὗτος ἐπέιχε παρ' αὐτῷ θέσιν γελωτοποιοῦ καὶ συμβούλου. Ἐτόλμα νὰ λέγῃ πρὸς αὐτὸν τὴν ἀλήθειαν κατὰ πρόσωπον, συχνακίς δὲ ὁ Κωνσταντῖνος ὠφελεῖτο ἐκ τούτου.

Ὡς εὐγενὴς ὁ Ζουλόβσκη καθ' ὑπερβολὴν ἐφρόντιζε περὶ τῆς τιμῆς του. Ὁ ἐκλεκτότατος κόσμος τῆς Βαρσοβίας συνείθιζε νὰ συνκροῖζται